Ч. 38. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Львів, неділя 21. вересня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

# СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

## Серед тяжких умовин.

Виборчі надужиття це не що інше, як фальшування чи намагання сфальшувати волю виборців. Отже є це злочин, за який завсігди передбачувались більші чи менші кари. Проте мало кого карано за той злочин, а зокрема нікого не покарано за вибори в 1928-ому році, хоч сам Найвищий Суд признав багато неправильностей і надужить підчас виборів і аж у 6 округах уневажнив вибори. Але виборчі надужиття з 1928 р. не пройшли без наслідків. Щоби на будуче не допустити до виборчих надужить, сойм приняв уже в цьому році закон, який передбачує дуже гострі кари за виборчі надужиття.

Той закон оголошено в „Дзєнніку Устав“ ч. 17. з дня 13. березня 1930 р. під поз. 123. А передбачує він для урядників, які робили би виборчі надужиття, тюрму від 1 до 5 літ. Крім цього такий урядник тратить посаду в уряді чи самоуправі і не може бути принятий наново до служби та тратить виборче право на 10 літ. Але найголовніще в цьому є те, що за виборчі надужиття можна урядника потягнути до відповідальности аж до 10 літ від хвилі зроблення надужиття. Справді треба великого смільчака, щоби відважився на виборче надужиття, або мусіло би бути дуже пасивне чи безрадне громадянство, яке запевнювало би безкарність за виборче надужиття.

Це є один бік справи і всі наші виборці повинні добре про це тямити. Кожний мусить сповнити свій обовязок, який забезпечує отой закон про виборчі надужиття, і коли зустріне якунебудь перешкоду у користанні зі свого виборчого права, повинен стати в обороні того права і потягнути винного до відповідальности.

Але є тут ще й другий бік справи. На іншому місці повідомляємо про те, як у Теребовлі поліція розігнала передвиборчу нараду, а в Золочеві розбила віче якась боївка. Також знаємо, як розбивали наші віча на Волині при доповняючих виборах. І на дальше немає нам що дурити себе, що ми зможемо спокійно вести передвиборчу акцію. В одному місці найдеться причина для того, щоби поліція розвязала віче, а в іншому — розібють нам віче ї про це ніхто з влади не буде знати. А вийде на одно: наше віче не відбудеться і на це не буде ради.

Віча є одним з найкращих агітаційних засобів. Це правда і ми мусимо скликати віча. Але будьмо свідомі того, що наші віча будуть відбуватися що найменше в дуже тяжких умовинах, а подекуди вони зовсім не будуть можливі. Коли-ж ми не переведемо належної підготовки до виборів, то це може тяжко відбитися на висліді виборів. Це ми мусимо мати на увазі і з цього мусимо зробити відповідні висновки.

Без огляду на те, чи зможемо ми вільно вічувати, як каже про це закон про вільність виборчих зібрань, ми мусимо підготовляти вибори масою. Не можна звалювати праці на комітети, організаторів і кандидатів, але кожний свідомий українець мусить взяти на себе обовязок пояснити справу принайменше свойому найблизчому окруженню. **Коли кожний свідомий українець у місті й на селі сповнить цей свій обовязок перед виборами, то напевно весь наш нарід сповнить свій обовязок при виборах.** Бо кожний знатиме, що означають вибори до сойму, чому ми йдемо до виборів і кого маємо вибірати. Знаючи це, не багато найдеться таких, що будуть за ліниві піти до льокалю виборчої комісії і кинути картку до виб. урни. Справа занадто важна, щоби хтось свідомо її нехтував.

Другою важною справою буде така здається дрібниця, як те, щоби кожний у день виборів мав виборчу картку з числом одинокої української виборчої лісти. При попередніх виборах були такі випадки, що в селі забракло карток. Це використали наші противники, повпихали людям у руки свої картки і люде голосували зовсім не на тих послів, на яких хотіли голосувати, до тогож голосували на свою шкоду.

Заздалегідь попереджуємо наше громадянство, що наша виборча акція буде вестися в дуже неприятливих умовинах. Заздалегідь попереджуємо, що декуди навіть тяжко буде доставити на час виб. картки (номерки). Будьмо на це приготовані і не допустім до того, щоби спинено нашу виборчу підготовку, або в якийнебудь спосіб унеможливлено вільне голосування. Забезпечені з одного боку законом про виборчі надужиття, запевнім собі такий спосіб виборчої підготовки, щоби не мали ніякого успіху замасковані перешкоди і виступи ріжних боївок, які будуть намагатися задержувати наших людей у несвідомости й унеможливити їм вільне голосування.

## Як підуть до виборів поляки?

Поляки між собою не грішать згідливістю. Як читати їхні ріжні ґазети, то й бачиться, що вони між собою так гризуться, як вже гірше не можна. А партій у них також добра мірка. Одних селянських визначніших партій є у них аж три: „Пяст“, „Визволєнє“ і „Стронніцтво Хлопскє“, а між ними ще донедавна йшла невзичайно завзята і неперебірчива боротьба. Але зате поляки дуже вразливі на небезпеку і коли тільки звідки її почують, то попередньої сварки між ними неначе не було. Зараз найдеться в них спільна мова і найбільші вороги станують поруч себе до спільної боротьби з небезпекою. Треба їм признати, що вони є великими патріотами і в небезпеці для справи народу вони вміють хвилево в міру потреби забувати свої найбільші особисті чи ґрупові зневаги.

В Польщі так зложилися умовини, що проти себе стали два великі табори: урядовий і протиурядовий. Ні один ні другий табор не є одноцілий. В урядовому таборі є люде найріжніших переконань, які обєдналися під кличем оздоровлення (санації) відносин у Польщі (від того і його назва „санація“), а в протиурядовому таборі є також більші і менші партії, які звичайно з собою ворогують. Урядовий табор як одна цілість виступав уже при виборах у 1928 р. і ясно, що й тепер виступить так само. Але про партії протиурядового табору ще не так давно ніхто й не подумав би, щоби вони могли колинебудь іти разом. А тепер це є дійсністю. „Пяст“, „Визволєнє“ і „Стронніцтво Хлопскє“, — ба навіть „Народова Партія Роботніча“ і „П. П. С.“ ідуть до виборів одним спільним бльоком. У тому бльоку мали бути також християнські демократи (Х. Д.), але в останній хвилі вони рішили йти окремо.

Марш. Пілсудскі завзявся був порозбивати всі польські партії. І спочатку йому це вдавалося. Деякі партії, особливо ендеки, ворожі до маршалка, зовсім були ослабли. Щойно тепер бачимо, що те ослаблення було лише хвилевим а згодом акція маршалка і його табору на розбивання партій лише скріпила їх. Мало того — та акція зблизила до себе давних ворогів, які обєдналися в один великий протиурядовий табор. І тепер цей табор є головною силою, яка стає до виборів одним бльоком, Одинока ендеція, яка також належить до протиурядового табору, відразу рішила стати до виборів окремо.

Таким чином до виборів стає лише три польські ґрупи: 1) санація або одинка 1928 р., 2) бльок польських партій т. зв. Центролєв і 3) ендеція. Правда — окремо піде ще й хадеція й польські монархісти, але ті мають свої обмежені райони й поза нами, отже й на наших землях їх голоси підуть на один з трьох бльоків так, як прм. в 1928 р. хадеки на наших землях пішли були з санацією — з одинкою. Це на польські відносини дивовижа, але вона є фактом. І цей факт, без огляду на те, який буде вислід взаїмної боротьби головних трьох польських ґруп, безумовно знищить при виборах всі інші малі ґрупи, які осмілились би йти до виборів окремо. Завдяки виборчій ординації, яка дає перевагу великим виборчим партіям чи ґрупам, перед цими трьома ґрупами не встоїть ніяка маленька виборча ґрупа.

Але при тому не забуваймо одного: навіть ці три польські ґрупи істнують лише у внутрішніх справах поляків. Припустім, що не т. зв. Центролєвові загрожує санація, але перед одними й другими є якась загроза ззовні. Тоді напевно не було би між поляками навіть трьох ґруп. Навіть ці три ґрупи створилиб дальший один спільний бльок, щоби успішно боронитися перед спільною небезпекою. Так було би в небезпеці і так воно є й тепер упляновано там, де йде боротьба не поляків із поляками, лише боротьба поляків з іншими народами. Ці три ґрупи напевно не будуть собі перешкаджати на наших землях, щоби вибрати як найбільше польських послів без огляду на те, з якої політичної ґрупи. В цьому ніхто з нас навіть не сумнівається, бо на це ми маємо дуже добру практику. І цього ми українці не сміємо забувати.

## Перші виборчі ластівки.

Повітовий Комітет Українського Національно-Демократичного Обєднання в Теребовлі скликав на день 9. вересня ц. р. передвиборчі збори. Збори відбувалися у замкненому льокалі. Підчас нарад **війшла на салю поліція і розігнала** присутніх, які зібралися з цілого теребовельського повіту.

Також з Теребовлі повідомляють, що війти латинники всупереч виразній постанові виборчої ординації самі імеçують членів виборчої комісії, **недопускаючи сюди українців.** Таке було між іншим у Слобідці струсівській.

В рудецькому повіті староство зробило **всі двори виборчими льокалями** і прилучили туди багато українських громад. До всіх виборчих комісій визначує своїх **окремих мужів довіря**, не довіряючи іменованим уже раньше предсідникам і їх заступникам.

З Луцька доносять, що на Волині виборча акція розпочалась **арештуванням** бувшого посла Сенюка та інших чільніших українців.

### WYCIĄG Z PROTOKOŁU WSPÓLNEGO Z DNIA 8. SIERPNIA 1930 r.

Sąd okręgowy we Lwowie Wydział VI karny w sprawie konfiskaty Nr. 35 czasopisma p. t. „Swoboda“ z daty Lwów dnia 31. sierpnia 1930 do sygn. VI. l. Pr. 152 30 na posiedzeniu niejawnem dnia 30. sierpnia 1930 po wysłuchaniu wniosku Prokuratora okręgowego postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 27. sierpnia 1930 przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma p. tyt. „Swoboda“ Nr. 35 z daty Lwów, dnia 31. sierpnia 1930 r. zawierającego 1) w artykule p. t. „Newtralnych ne może buty“, a) w ustępie od słów „Na zemlach“ do słów „ne może buty“, 2 w artykule p. t. „Kapryzne bezpieczenstwo publiczne“ w całości wraz z tytułem, 3) w artykyle p. t „Pered nowoju sylnoju rukoju“ w ustępie od słów „Kurs“ do „sylnoi ruky“, 4) w artykule p. t. „Do czoho ce ide?“ w ustępie od słów „A prote“ do słów „szcze ne buło“ znamiona ad ustęp 1) i 4) występku z § 302 u. k ad ustęp 2) występku z § 300 u. k a nadto ad ustęp 3) zbrodni z § 65 a) u. k. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk z 17/XII 1862 Dz. PP. Nr. 6. ex 1863 t. j. zasądzenia za przekroczenie grzywnę do 400 zł. — UZASADNIENIE: Ogłoszenie drukiem wyminionych wyżej ustępów ma na celu pobudzić do wzgardy i nienawiści jakoteż do nieprzyjaznych kroków przeciw narodowi polskiemu ad 2) wyszydzaniem nieprawdziwemi twierdzeniami i przekręcaniem faktów poniżyć zarządzenia władz publicznych i podniecić czytelników do nienawiści przeciw tym władzom, a zwłaszcza przeciw organom wymienionym w odnośnym artykule pod względem ich urzędowania a mianowicie w zakresie sprawowania administracji wyznaniowej, ad 3) pobudzić do wzgardy i nienawiści przeciw administracji Państwa, co odpowiada znamionom zbrodni z § 65 a) u. k. i występków z §§ 302, 300 u. k. Według § 487, 489 i 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. — Na oryginale właściwe podpisy — Za zgodność: (підпис нечит.) starszy sekretarz.

# Кому це потрібне?

**З приводу підпалів у краю.**

Майже кожного дня газети приносять вістки про все нові підпали в краю. Горять головним чином панські стирти. Все це кладеться на карб діяльности Української Військової Организації, а польські газети, особливо ендецькі, звязують цю организацію зі всіми українськими статутовими товариствами й установами та з легальними организаціями. Разом з тим ведуть шалену нагінку на ті українські надбання і закликують владу, щоби вона порозвязувала й позакривала без виїмку всі українські организації і товариства та установи.

В той же час українська преса лише повідомляла про все нові підпали, але про їх джерело, причини й наслідки мовчала. Це також використали польські ендецькі газети і злобно кричали: Осудіть підпали! Не хочете? Ага, отже ви тут також винні, це за вашою згодою горять панські стирти! Позамикати! Порозганяти!

Вони були певні, що на це не дістануть відповіді і провокували. Вони напевно не думали про те, що саме своєю нагінкою унеможливлювали український голос у справі підпалів. Або гірше — їм не хотілось, щоби українці осудили підпали. Це був їх коник, на якому вони хотіли доїхати до того, щоби знищити українське національне життя і — щоби ним побивати уряд. Цікава і хитра комбінація: за одним махом двох зайців убити. Вони були такі певні своєї гри, що навіть не знали, що відповісти, коли „Діло“ сміливо, тверезо і ясно представило справу підпалів.

Як і треба було надіятись, „Діло“ перше забрало в цій справі голос. І там читаємо („Діло“, ч. 201, стаття „Підпали“):

„Коли би ми були сказали те, що хотіли давно вже сказати, в тій жахливій атмосфері, яку створила польська преса й оті всі польські віча, летючки і т. д., — тоді справедливо кожний український читач міг би подумати, що ми попали в паніку, що душа втекла нам у пяти і що просто ми піддалися вимушенню. Знов-же польська преса і ті чинники, що її підтримують, могли би потім слушно голосити, що їх тактика натиску на нас була правильною. Річ ясна, що шалено утруднювала нам — і все ще утруднює — свобідний вислів думки **цензура**, яка в таких нервозних часах стає також дивно нервозна та інколи наче взагалі забуває, що українська незалежна преса а пріорі не може підходити до справ, які ближче чи дальше заторкують найболючіші струни української душі, — з такого самого становища, як преса польська. Тому ми воліли взагалі мовчати“.

Тепер справа трохи улеглась і тому можна вільніще про неї висловитись. Отже „Діло“ пише:

„У цілому тому шумі з підпалами є кілька трагічних непорозумінь: 1) що всі ті підпали в чамбул записано на український рахунок, 2) що і широке польське й українське громадянство (у великій мірі засугестіоноване польськими голосами!) останні підпали уважає якимось актом української визвольницької боротьби (непереборчива специфічна термінольогія польської преси — не грає ролі); 3) що все те, що хоч би тільки на зовні й на перший погляд виглядало, наче революційно визвольницький порив, стало в очах багатьох членів нашого громадянства святим „табу“, якого ніякому українцеві не вільно торкатися. Пригляньмося цим непорозумінням по черзі:

Сам новоіменований львівський воєвода прилюдно признав, що 50 відс. підпалів є свідомою роботою українських рук. Деж у такому разі других 50 відсотків?! Хто ті інші підпали робить і для яких цілей? В усякому разі такий величезний відсоток підпалів неукраїнськими руками — мусить викликати призадуму: **видно ті пожежі і неукраїнцям потрібні.** Ствердження того факту викликує новий сумнів: чи в такому разі, коли половина всіх підпалів роблена згори не в українських інтересах, то **чи взагалі ці підпали потрібні й корисні для української справи?!**“

Звідки походить отих кількадесять відс. підпалів з неукраїнських рук, байдуже. Чи вони є нещасливими випадками, чи їх спричинює якась невідома злочинна рука, все одно всі ті пожежі не мають нічого спільного з українським визвольницьким рухом. З другого боку не можна називати бандитизмом кожного насильного акту УВО чи одиниць, що захопилися революційними гаслами і наосліп намагаються виявити свій запал ділом, коли це має ідейний підклад. Оцінюючи наслідки, треба пошукати і їх причин. Але знов не кожне ідейне діло є тим самим доцільним і корисним для здійснення якоїсь ідеї. Висказуючи такі свої міркування, „Діло“ ставить питання, кому підпали приносять користь, а кому шкоду. Отже:

„Кому вони наносять шкоду? Асекураційним товариствам. Кому приносять користи? Усім тим, кому залежить саме на поглиблюванні хаосу понять серед наших людей, що таке революційна боротьба, а що легкодушна нерозвага; усім тим, які раді би бачити найширші маси нашого народу занархізованими, пригожими під усякі експерименти та нездатними для ніякої позитивної, органічно-творчої праці; врешті тим, які з математичною точністю можуть передбачити ближчі й дальші наслідки такої псевдо-революційної роботи: репресії влади, моральну репресію серед населення, внеможливлення всякої организаційної праці на всіх ділянках життя та засилення двох скрайніх течій — більшовицької та угодовецької. Визвольницький український рух на таких подіях, як ті масові підпали, виходить найгірше“.

# Арештування бувших послів.

В ночи на 10. ц. м. львівська поліція арештувала трьох українських послів у своїх помешканнях, а саме: Володимира **Целевича**, Дмитра **Палієва** і Івана **Ліщинського**. Дня 10 ц. м. арештовано б. посла з Брідщини, Олександра **Вислоцького**, а дня 11. ц. м. бувшого посла д-ра **Івана Заваликута** з Копичинець. Як відомо, ще **6.** ц. м. арештовано в Рогатині б. посла Семена **Кузика**. З українських радикальних послів арештований д-р Лев **Когут**.

За що їх арештовано, ніхто не знає. Кажуть, що за якісь протидержавні виступи в часі послування, тощо, хоча щодо деяких арештованих, як нпр. б. посла Кузика поліція щойно тепер хоче зібрати потрібний обтяжуючий матеріял.

В тім самім часі арештовано в ріжних містах Польщі **27 польських послів,** представників опозиційних партій, що належать до **Централіву,** який назвав себе „Союзом права та свободи народу“. Між арештованими є соціялісти: Барліцкі, Ліберман, Прагер, Ходиньский, „визволенці“: Путек, Багіньскі, пястівці: В. Вітос, Кернік і інші. Арештовано їх у звязку з краківським конгресом у червні ц. р. а деяких за окремі провини. Нпр. Ліберманови закидають, що він за границею старався, щоби Польща не дістала позички; Барліцкому закидують підготовку збройного повстання, Вітосови підбурювання мас і т. д.

Всіх арештованих перевезли до **Берестя над Бугом.** Там замкнули їх у високій башті в середині твердині і піддали військовій команді. В слідчім арешті мають потримати їх зо два місяці, а потому поставлять перед суд.

Томущо між арештованими є також адвокати, адвокатська палата у Варшаві **запротестувала гостро** проти їхнього арештування. За цей протест міністер справедливости Цар хоче розвязати варшавську адвокатську палату. Обороні арештованих поляків піднялися найвизначніші варшавські адвокати.

В пятницю 12. ц. м. голова Укр. Нац. Дем. Обєднання, д-р **Дмитро Левицький, і адв. д-р Лев Ганкевич** відвідали у Варшаві відомого оборонця **Сьмяровського** і просили його заопікуватися покищо з правного боку долею б. українських послів, що перебувають у військовій вязниці в Берesti.

—o—

# Польські справи.

Боротьба між польським урядом і соймом загострилась і поширилась. З хвилею розвязання сойму і розписання нових соймових виборів **протиурядовий табор поширився на широкі кола польського громадянства.** Він притягнув до себе не тільки опозиційні партії, згуртовані в т. зв. Централіві, що назвав себе „Союзом оборони права та свободи народу“, але й великі маси виборців, невдоволених теперішньою владою. Цей Союз оголосив дві відозви: одну в справі протиурядових маніфестацій (її сконфісковано), а другу в справі виборів. В другій відозві сказано, що при виборах людність має рішити, чи хоче диктатури, чи є прото ні.

Урядовий табор має сильнішу позицію, бо розпоряджаючи владою, **виарештовує** бувших послів і провідників опозиції та **забороняє публичні опозиційні віча.** Сам же голова урядового табору, марш. Пілсудський оголошує в газетах **свої розмови,** в яких дальше лає польський сойм, конституцію і бувших послів, тішиться арештуваннями та каже, що вязнична дисципліна може зробить з них людей більше здисциплінованих.

Тимчасом провідники Централіву влаштували в неділю, 14. ц. м. в кількадесятьох містах **великі маніфестації,** на яких зажадано увільнення арештованих і висловлено солідарність з ними. В часі вуличних походів прийшло в деяких містах до **кривавих боїв з поліцією.** У Варшаві вбито дві особи. а кількадесять є ранених. Незалежно від акції Централіву йдуть по містах безнастанні демонстрації та публичні заворушення народних мас, невдоволених політичним режимом і господарською скрутою, що є вислідом цього режиму.

Внутрішне положення Польщі стає з дня на день труднішим а його найкращим показчиком є **курс доляра,** що зачинає йти в гору. Не поможуть нічого трудноші, які зачинають уже ставити вічовому рухови у звязку з виборчою акцією. Населення стає завзято в обороні права і готовиться неустрашимо до виборчої боротьби, яка рішить, чи теперішний внутрішний стан має тревати дальше.

—o—

# Закон про свободу виборчих зібрань.

**Арт. 1. На всі зібрання, які скликають виборці, властиво кандидати на послів, у виборчому часі, себто від дня розписання виборів аж до дня виборів, не потрібно дозволу адміністративних властей.**

**Арт. 2. Передвиборче зібрання на дорогах і публичних площах повинно бути зголошене у відповідній адміністративній владі I. інстанції (староство), або в найблищому поліційному постерунку не пізніше як на 24 години перед початком зібрання.**

**Арт. 3. Згадане в арт. 2. зголошення може бути писемне або устне і в ньому мусить бути: 1) імя і прізвище того, що скликує, 2) заява, що це зібрання є передвиборче, 3) адреса того, що скликує. Власти негайно виставляють посвідки про зголошення зібрання.**

**Арт. 4. Згадане в арт. 3. зголошення і посвідка є вільні від всяких стемплевих оплат.**

**Арт. 5. Цей закон в нічому не звязує зібрань у замкнених льокалях, причому подвіря і город, що є органічною цілістю з будинком, уважається замкненим льокалем.**

# Зміна закону про чистоту виборів.

В хвилі, коли наша стаття „Серед тяжких умовин“ вже була зложена, довідуємось, що президент змінив закон про чистоту виборів. Коли немає сойму, то президент має право видавати декрети з силою закону. І саме таким декретом змінено закон про чистоту виборів. Декрет не змінює гострих кар за виборчі надужиття, але поширює ті кари з урядників на всіх, хто допускається при виборах надужиття. Досі, як ми подали у нашій передовій статті, можна було потягати до відповідальности за виб. надужиття до 10 літ. Декрет змінює це й означує цей термін на 3 роки. Про цей цікавий декрет напишемо більше в слідуючому числі.

—o—

# Починається.

**Боївка на передвиборчій нараді в Золочеві.**

Повітовий Комітет Українського Національно-Демократичного Обєднання в Золочеві скликав на день 11. ц. м. нараду в справі организації виборів. Нарада була за запрошеннями і на 4 дні наперід повідомлено про неї староство. Прибуло біля 300 делегатів з повіту. Справи реферував д-р Ваньо і д-р Олесницький і промовляло кількох промовців з місць. Вибрано Повітовий Виборчий Комітет в складі 16 осіб і ухвалено відповідні резолюції, які подається окремо.

В часі нарад явилася на салі поліція і почала легітимувати присутних. Тому, що нарада була за запрошеннями підписаними д-ром Ваньом, поліція вимагала, щоби д-р Ваньо знав кожного особисто, а кого він не міг назвати по імени, тому наказувала поліція **вийти з наради.** Щоби наслідком цього зовсім не розбилася нарада, д-р Ваньо проголосив замісць довірочної наради публичне виборче віче. Зараз потім війшла на салю зорганізована з найгірших золочівських шумовин **боївка і розпочала вже при кінці віча бійку.**

Боївка потурбувала багато людей. У справу вмішалася поліція і розвязала віче.

—o—

# Чи буде единий український виборчий бльок?

Українські народні маси домагаються, щоби до соймових виборів усі українці йшли разом. Укр. Нац. Дем. Обєднання кинуло поклик до створення единого українського бльоку. Дня 6. вересня відбулося засідання Головної Управи соц. радикальної партії на якому ухвалено:

„1) Уділити Головному Секретаріятові загальну повновласть до переведення переговорів у справі виборчого бльоку, запропонованого Укр. Нац. Дем. Обєднанням“.

Треба надіятись, що цим разом українці не підуть до виборів розбитими.

# Треба нам фахових шкіл.

Всюди стає тісно. По містах брак грошей здержує багато підприємств та фабрик, а робітники лишаються без хліба. По селах брак землі жене багато людей за працею в чужі сторони, де їх роботу мало цінять і мало за неї платять. Платять за неї мало тому, що вона не фахова, не учена. Чужі використовують у наших робітників силу і платять за неї мало, а науки наші робітники не мають. Тимчасом по наших селах порозсідалися чужі ремісники і заробляють добрі гроші таки від нас самих. Як це йде, зараз побачимо.

По війні позаводилася по селах нова ноша. Стара ноша не може вже удержатися ізза браку землі. Де перед 30 роками була одна родина, там тепер є їх кілька. Не можна сіяти ані стільки конопель, ані льону, не можна держати тільки овець, худоби та дробу. Майже кождий господар купує собі щось готового з одежі до дому або з міської купованої матерії шиє в селі чужий кравець або кравчиня камізельки, блюзки, спідниці, штани, шапки, сіраки, білля та діточі убрання.

Наші люди дивляться на те все, чекають чогось і нарікають на біду. В кого ще може й є тої землі трохи, то хліб нічому: на чоботи треба продати два кірці пшениці, а на черевики два або й три кірці жита. Змінилися часи, треба й нам відмінитися. Шукаймо інших доріг — берімся за ремесло!

Щоби прийти людям в поміч, засновують по містах фахові школи для ремісничої молоді. Таку фахову школу для дівчат веде у Львові товариство „Рідна Школа“. До цеї школи приймає тих, що скінчили 14 літ життя та мають укінчену щонайменше 4 клясу всенародної школи. Котрі скінчили 7 кляс, можуть бути приняті на другий рік науки. Школа має концесію міністерства і дає право на визволення. Наука триває 2—3 роки, три рази тижнево в пополудневих годинах. Рано термінують учениці по кравецьких, моднярських, трикотарських та інших робітнях, залежно від їх вибору та від вільних місць по робітнях. У вишукуванню робітні для учениці з провінції помагає Комітет Суспільної Опіки над ремісничками, а в його склад входять також і учительки цеї школи. По скінченню школи здають учениці іспит і можуть потім визволитися на челядниць та самостійних робітниць. Таким способом заробляють вже самі на себе і не чекають на віно від бідних родичів, що часто-густо не можуть кождій своїй дитині його дати. Зароблені гроші вже не йдуть у чужі руки, а реміснички працюють у своїх і для себе. Так можна собі і своїм помочи!

Вписуватися до цеї школи можна пополудні від 4-ої години в понеділок, середу і пятницю в шкільній домівці при пл. св. Юра ч. 5 у Львові. Вписове одноразово 6 золотих, а місячна шкільна оплата 3 золоті. До вписів треба предложити метрику і остатне шкільне свідоцтво.

## Дивна господарська політика.

Польща підтримує, як відомо, великий промисл коштом хліборобства та управляє вивозову політику зі шкодою для споживачів. Вугіль продається на вивіз по 16 зол. за тону, а в краю тона коштує поверх 60 зол. Цукор вивозиться по 300 зол. за тону, а в краю продається по 1.400 зол. за тону.

Подібна справа з іншими товарами, які вивозять з Польщі за границю по далеко дешевшій ціні, ніж коштують в краю. Нпр. цемент продають в краю по 3 доляри за бочку, а вивозять по ціні 1 доляр. Залізні вальцовані рури коштують в краю 1000 зол. тона, а на експорт (вивіз) 600 зол. пересічно. Залізо вальцоване в краю пересічно 350 зол. а на експорт 270 зол.

Такими штучними цінами підтримує уряд вивіз товарів, що є підставою активного (корисного) платничого білянсу держави. Але при таких цінах цей промисл ніяк не може розвинутися, бо не має збуту серед широких мас людности, передовсім хліборобської, яка знову терпить від надмірно низьких цін на хліборобські продукти.

## Пускають з димом.

У **Брухналі** пов. Яворів на фільварку ґр. Льва Шептицького з Прилбич (брата митрополита) згоріла стирта пшениці. Вогонь перекинувся на сусідню стирту пшениці, що згоріла до тла.

Дня 8. вересня згоріла стирта пшениці в **Козівці** фов. Бережани, вл Маріяна Лещинського.

Дня 7. вересня в ночі в селі **Станькові,** в Калущині згоріла стодола ґрафа К. Дзєдушицького. У стодолі, яка була така стара, що до неї боялись входити, щоб не завалилася, було трохи околотів і тільки пару кіп збіжа, бо сіно і багато жита було зложених у стиртах далеко від стодоли. Ці стирти не згоріли. Коли люди збіглися гасити стодолу, на них посипались револьверові стріли і лайка, що це вони підпалили. Стодолу погашено аж тоді, як вона згоріла. В селі явилася поліція, яка шукає „саботажистів“. Деякі селяне бачили, що огонь почався у трьох місцях із середини стодоли. Граф Дзєдушицький подав до старовства, що в нього згоріло 600 кіп збіжа вартости 12.000 золотих.

Дня 4. вересня згоріла в **Сіраківцях** пов. Перемишль одна стирта збіжа, що стояла біля погорілих попередньої ночі пятьох стирт, власности Мар. Дембіцького. Шкода виносить 3.000 зол.

Дня 8. вересня в **Любші** пов. Рогатин, згоріла шопа зі збіжем, вл. Лейби Беріша. Шкоди є около 25.000 зол. Польські часописи признають, що слідство виявило, що тут не було саботажу.

На фільварку Із. Кракова в **Золотій Слободі** пов. Бережани згоріло 11 стирт збіжа. Польські часописи пишуть, нібито стверджено, що вогонь підложено.

В ночі на 10. вересня в **Чорнолозах** біля Потока пов. Рогатин згоріли три господарства польських кольоністів. Шкода 20.000 золотих. Рівночасно на полі в Чорнолозах згоріли дві стирти кольоністів.

В **Покропивній** пов. Тернопіль невідомі люди в ночі на 9. вересня хотіли підпалити стирти на фільварку. Стирт пульнували вартівники і загрозили підпалячам, що будуть стріляти. Один із невідомих людей пустився втікати, інший таки хотів підпалювати, тоді вартівник стрілив і ранив його. Той, що втікав. вернувся, підніс раненого й втік разом із ним

Дня 10. ц. м. в **Завидівцях** пов. Городок Яг. на фільварку Юр. Весмана - Завідовского згоріла стирта вівса. Шкоди є на 4.000 зол.

На кольонії **Германовиці** пов. Перемишль згоріла стирта збіжа. — На фільварку **Опарів** коло Гаїв пов. Львів згоріла стирта вівса а на фільварку **Гумінець** коло Винник пішло з димом чотири стирти збіжа, дві шопи зі збіжем і шопа з рільничими знарядами. Зачало горіти відразу в чотирох місцях. Велика пожежа була в **Кипячці** пов. Тернопіль, де згоріло 18 стирт збіжа та паші. Шкоди є на 78.000 зол. На фільварку в **Богатківцях** пов. Підгайці згоріла стирта жита. В кольонії **Зимній Відці** під Львовом згоріло 5 господарств.

Польські ґазети доносять, що досі спалено 62 доми, 67 стоділ, 78 інших будинків, 112 стирт збіжа і сіна, а загальна шкода виносить 5,743.000 золотих. Направа телефонічних й телеграфічних дротів коштувала 16.000 золотих. Не вчислені сюди страти з останнього тижня.

## Огнем і бомбами.

Дня 7. вересня ц. р. відбулося в Зборові польське віче в справі підпалів у краю, а того самого дня вечором хтось підпалив стодолу і стіжки греко-кат. священика о. Евгена Мацелюха в **Кудобинцях**, віддалених 6 км від Зборова. На подвірю прихідства хтось вистрілив, а зараз потім занялись стіжки і стодола, і то рівночасно з ріжних кінців. Хоч був дощ, все горіло повною полуміню і за яку годину згоріло до тла. Нема сумніву, що стіжки мусіли бути облиті нафтою або бензиною. Згоріло біля 200 кіп збіжа (майже самої пшениці) і все господарське знаряддя. Підчас пожежі по селі стріляли якісь військові. Поліція пояснює, що це стріляно на це, аби люди йшли ратувати.

В **Данилівцях** пов. Зборів вибухла в ночі на 8. ц. м. бомба під шопою, яка прибудована до української кооперативи. Ціла шопа крита дахівкою розлетілась, а будинок кооперативи залишився цілий. Шкоду поносить громада, бо ця шопа була призначена на переховування пожежної сикавки, яку бомба на щастя майже не ушкодила. Вечером перед вибухом селяни бачили якихсь їздців, що задержували селян і по польськи грозили, що як хто не стане, то будуть стріляти. Ці три їздці походили з сусідної польської кольонії Мшани.

В **Манаєві** пов. Зборів підложив хтось дня 8. ц. м. вечером бомбу під будинок читальні „Просвіти“. Бомба вибухла й знищила часть будинку. Злочинці приїхали на конях від сторони Олієва. Вертаючи застрілили Василя Прощанецького, українця.

У **Воютичах** пов. Самбір злочинна рука підпалила в ночі будинок читальні „Просвіти“ і кооперативи. Будинок згорів.

——o——

## 15 літ у російському полоні.

Через польсько-радянську границю переїхало недавно 400 німецьких вояків, що були досі в російському полоні ще з часів світової війни. Жили вони на далекій Сибірі і радянська влада не дала їм змоги вернути до дому.

На Горішний Шлеськ (в Польщі) вернуло двох полонених, що прийшли пішки з російської неволі, до якої дісталися ще в 1915 р. Один з них, якийсь Куц, вернув до жінки, але вона вже давно вийшла вдруге замуж і має троє дітей. Другий прийшов до родичів, але вони його не пізнали, бо зовсім змінився. Був на Кавказі і на Сибірі, де є ще досі кільканайцять тисяч полонених з німецької та австрійської армії. Живуть у страшній нужді на примусових роботах і не мають за що вертати до дому. Ніхто ними не опікується і вони засуджені на смерть.

——o——

## Охорона рільних державців.

Президент Мосціцкі підписав розпорядок про продовження обовязуючої сили закона з дня 31. липня 1924 р. про охорону дрібних рільних державців на 3 роки або до часу, коли та справа буде раньше поладнана в законодатній дорозі. Рівночасно президент підписав розпорядок про податкові полекші для нових будинків.

## По широкому світі.

В НІМЕЧЧИНІ відбулися 14. ц. м. вибори до парляменту. Важних голосів віддано близько 35 мільонів, з чого здобули: соціяльні демократи 8 і пів міліона голосів, комуністи 4 і пів міл., центр поверх 4 міл., німецька національна партія близько 2 і пів міл., нім. народня партія півтора міл., господарська партія 1 міл. 360 тисяч, партія державности 1 міл. 322 тисяч і т. д. Приділ посольських мандатів буде такий: Із загального числа 573 (передше 491) мандатів одержать соц. демократи 143 (153), нім. націоналісти 41 (73), центр. 69 (62), комуністи 76 (54), нім. нар. партія 26 (45), партія державности 22 (25), господарська 23 (23), баварська нар. партія 18 (16), нац. соціялісти (ґітлерівці) 107 (12), аграрна партія Шіле 18 (13), нім. селянська партія 6 (8), Ляндбунд 3 (3), консервативні 2 (0), христ. соціялісти 14, нім. гановерці 5. Впадає в очи несподівана перемога національних соціялістів (ґітлерівців), що здобули аж 107 мандатів. Так само комуністи побільшили значно свій стан посідання; а за ними католицький центр та господарські угрупування. Всі інші партії вийшли з втратами. При такім складі парляменту теперішний німецький не має для себе потрібної опори.

ЗА АВТОНОМІЮ МАКЕДОНІЇ. Провідник македонських революційних організацій Михайлов оголосив в болгарських ґазетах відозву, в якій заявляє, що революційні організації готові припинити революційну діяльність, якщо уряд дозволить їм боротись леґально за автономію Македонії. Якщо цього не буде, революційні організації будуть далі боротися всіми нелеґальними засобами.

# НОВИНКИ.

— **Ревізії й арештування** по містах і селах Сх. Галичини не мають кінця. Поліція шукає за членами тайної української військової орґанізації та за винуватцями підпалів на фільварках і польських кольоніях.

— **Український шпиталь у Львові.** В неділю, 14. ц. м. відбулося посвячення фундаментів українського шпиталю при вул. П. Скарги у Львові. Чину посвячення довершив митрополит Шептицький в товаристві епископа Бучка та членів капітули. Співав хор питомців дяківської бурси.

— **Як Пілсудський став дідичом.** Польські ґазети доносять, що марш. Пілсудський став власником дібр у селі Пікілішках коло Вильна. Він мав інший маєток у Святниках на Виленщині, де було 73 гектарів землі. Але цей маєток не подобався маршалкови і він забажав заміняти його за Пікілішки. Власники тих Пікілішок Олекса Сальник і Анастазія Петрова та Жломбин пропали підчас революції в Росії і їхня власність перейшла в руки польської держави, а четверта частина цього маєтку припала Рудольфові Воєвудському. Воєвудський продав свою частину державі, яка стала власницею цілих Пікілішок. Міністерство рільничих реформ заміняло ці Пікілішки за давний маєток маршалка у Снятниках, хоч цей маєток мав 73 гектари, а Пікілішки понад 135 гектари, тому, що міністер Станевич переняв власність держави і майно жінки маршалка Пілсудського у Бистриці на Волині, де було 38 гектарів. Таким чином маршалок став власником 264 гектарів землі, гарного старого двора й озера. „Дзєннік Людови“ пише, що марш. Пілсудський дістав цей маєток задармо на підставі розпорядку про наділи військових кольоністів, хоч після закону військовий кольоніст може дістати не більше, як 45 гектарів.

— **Грабунок у лісі.** Лісною дорогою коло Красного пов. Калуш їхав касиєр деревної фірми Ґлезінґера з грішми на виплату для робітників. Нараз прискочило до нього кількох людей з крісами, відпрягли коні й забравши валізку, в якій було 4 тисячі зол. і револьвер, щезли в лісі. Польські ґазети пишуть, що це не були українці, бо один із них крикнув до касієра: „холєро, давай пєньондзе.“

— **Старинна печера.** Під Березовом пов. Коломия робітники, що добували камінь, відкрили в скалі велику, 26 метрів довгу печеру, а в ній людські кістяки, останки посуди та вироби з кременя. Найдені річи віддано до покутського музею.

— **Смертний присуд.** Суд присяжних у Львові засудив Василя Неборачка зі Селиск коло Львова на кару смерти за вбивство свого тестя Ст. Гриціва. Оборонець зголосив касацію.

— **За вбивство зятя.** В місточку Грималові пов. Скалат господар Ян Уступский застрілив на вулиці свого зятя Мушинського за те, що не хотів їхати до Канади на зарібки. Суд присяжних засудив його на 3 роки вязниці.

— **Вояк убийник.** Військовий суд в Перемишлі засудив вояка 5. п. п. Івана Синдика на кару досмертної вязниці за вбивство Петра Бучковського з Михайлова пов. Ярослав за намовою його жінки. Давніше засуджено Бучковську на кару смерти.

— **Каменем затовкла чоловіка.** В Петрилові пов. Товмач Анна Керста убила при помочи доньки Явдохи свого чоловіка Дмитра, посварившися з ним за маєток. Обі напали на Дмитра, коли він спав, і так довго били його каменем по голові, аж він сконав. Убийниці арештовано.

— **По 5 золотих за пожежу.** Під таким заголовком помістив „Ілюстровани Курєр Цодзєнни“ із 4. вересня новинку, яку поміщуємо у дослівному перекладі: „Перед недавним часом доносили ми нераз про безліч пожеж під Плоцьком. Огнева сторожа і поліція були супроти цих випадків цілком безрадні. Нарешті в ході слідства арештовано якогось чоловіка умово хорого, якого підозрівали в підпалах. Підозрівання був безпідставне і його звільнено. Дальше арештовано трьох хлопців, а саме Станислава Бавмана, Тадея Корнацького й Осипа Коперського. Всі три признались, що підкладали вогонь. Дальше виявились сензаційні подробиці. **Цих хлопців намовляв до підпалів місцевий начальник огневої сторожі** Станислав Малецький, який **достарчував їм пальних матеріялів нафти і бензини.** За підложення вогню **хлопці діставали по 5 золотих.** Малецького арештовано і він признався, що до злочину заставила його жадоба слави. Він хотів вивищитись як знаменитий начальник огневої сторожі та здобути хрест заслуги. Серед пошкодованих находиться 48 господарств, які понесли високі втрати, що сягають суми 1 міліона. Честилюбивий начальник огневої сторожі арештований“.

# ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ.

## Збір овочів.

Здіймати овочі з дерева треба у свій час, бо від того залежить їх якість і вартість. А свій час залежить знову від ґатунку деревини та її віку, а також від ґрунту і підсоня. Коли зібрати овочі дуже вчасно, не даючи їм достигнути на дереві, вони в лежанці набирають недоброго смаку, морщаться і взагалі не мають гарного вигляду. Навпаки коли овочі перестояли на дереві (особливо грушки і ранні сорти яблок), вони в лежанці стають борошнистими й гниють від середини

При літних сортах час збору легко означити, бо овоч є стиглий тоді, як зернята набирають брунатної краски. Крім того цілком стиглі овочі обсипуються. Отже як хочемо літні сорти яблок і грушок продавати, треба збирати їх 4 до 7 день, заки вони достигнуть. Найкраще зривати їх вранці, як обсохне роса та пополудни. Не вільно зривати підчас дощу, бо такі овочі скоро гниють.

Осінні сорти обочів зачинають достигати у вересні та жовтні. Пізнаємо це по чорній красці зернят. Їх зривати треба на тиждень перед стиглістю, а пізнійші сорти на два тижні.

Зимові сорти треба зривати як найпізнійше, але перед морозами. Часом в осени бувають приморозки, але як вони не більші від 2 степенів Реоміра, то овочі їх витримують без шкоди. І тепер передчасно зірвані овочі в лежанці морщаться, тратять на смаку, а тимсамим і на ціні.

Наші селяни ставляться до збору овочів на загал недбало. Вони звичайно обтрясають овочі або збивають їх тиками. Овочі через те псуються і сади не дають доходу як слід. Також кваплються наші селяни, щоби швидше зірвати овочі, а потому мають страту. Отже як мають зривати?

Найперше треба мати кошики. Такі кошики мають бути з лози і не більші як на 5 кґ овочів В середині треба їх вистелити тонкою верствою деревної вовни (стружок) або обшити полотном. До каблучка кошика привязати деревяний або дротяний гачок, щоби збирач міг вішати його на гілячку коло себе. Треба також мати мотузок, щоби спускати ним кошик на землю, а крім того деревляну ключку, довгу на метер, щоби притягати до себе галузки з овочами. При порядному зборі овочів не можна обійтися без драбини, коли не хочемо ушкодити деревини. Драбина повинна бути по змозі подвійна і достаточно висока. Бувають випадки, що на кінцях гіляк високих дерев трудно дістати руками овоч. Тоді вживаємо т. зв. овочеземників, довгих тичок з залізними пальцями на кінци. Купити їх можна у відповідному склепі.

Коли овочі вже зірвані, треба старатися, щоб як найменче мняти їх у руках, пересипати або обтовкати, бо інакше овоч псується і тратить в ціні. Не вільно зірвані овочі обтирати, щоб надати їм полиску. Шкірка овочу є з природи вкрита тонесенькою верствою воску, який хоронить його від впливів воздуху і загнивання та помагає йому в лежанці. Овоч стертий з цього воску скоро псується. Складати овочі треба не прямо на підлогу або на землю, але на розстелену суху солому.

Тільки при такій дбайливости наш овоч буде здоровий, гарно виглядати, добрий в смаку і добре платний *М. Б.*

# ДОПИСИ.

ЧАЙКОВИЧІ ПОВ. РУДКИ. **(Розвязання Сокола).** В останньому часі влада розвязує щораз більше українських сокільських товариств. В місяци серпни розвязано 5 Соколів. Недавно розвязано тов. Соокіл у Чайковичах. За причину подано, що нібито товариство не брало участи в гашенню пожеж на селіо. Дивне, бо це товариство повстало щойно після пожежі, отже гасити не могло. Закинено йому також, що його члени зневажили державну хоругов на 3-го мая, хоч слідство виказало, що не зробив цього член Сокола.

## Смішне.

ПОТІХА.

— А що, сусіде, чи ви вдоволені з пасіки?

— Ще й як! Меду було небагато, зате пчоли покусали тещу кілька разів.

В СУДІ.

Суддя: Отже рішучо заперечуєте, що ви вдарили в лице позовника?

Пізваний: Я зовсім його не вдарив!

Позовник: Він бреше.

Пізваний: Стули писок, бо ще раз дістанеш!

ЩОБИ ПРИВИКЛИ.

— Чому властиво в банках вікна закратовані?

— Щоби директори привикали...

## Ціни у Львові.

**Збіже.** Пшениця двірська 28·50—29·00; збірна 26·00—26·50; жито 17·25—18·75·—; ячмінь 16·50—17·00; овес 16·75—18·25; сіно прасоване 10·00—11·00; солома 4·50—5·00.

**Набіл.** Маслосоюз платив кооперативам дня 8-го вересня: масло експортове 4·10; десерове 4·—; молоко 0·25, сметана 1·40, копа яєць 7·40—7·50.

**Мід.** Кооператива „Рій“ у Львові (вул. Бляхарська ч. 20) платить: гречаний мід (1 кл.) 2·00–2·30; липовий і акац. 3·00; гірський 3·00—3·40.

**Худоба.** Корови 0·90—1·25; воли 1·00—1·20; ялівки 1·20—1·35; телята 0·75—1·90; свині товсті 1·60—1·80 гірші 1·40—1·45.

**Гроші.** Доляр ам. 9·10, канад. 8·92, чеська корона 0·26, франц. франк 0·35, швайц. фр. 1·73, фунт шт. 43·60, лев 0·05, австр шілінґ 1·25, червонець 9—10.





Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.